

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ № 3

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО**

Галузь знань 26 Цивільна безпека
Спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність (поліцейські)
Шифр за ОПІ: ОК 8

Мова навчання: українська

Кропивницький 2023

Розробники:

ІВАНОВ Іван, завідувач кафедри
загальноправових дисциплін
факультету № 3 ДонДУВС, к.ю.н., доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри
загально-правових дисциплін

Протокол № 1 від 15 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри
загальноправових дисциплін

Іван ІВАНОВ

Робочу програму погоджено з керівником проектної (робочої) групи
ОПП Правоохоронна діяльність (поліцейські)

Гарант ОПП
15 серпня 2023 року

Ольга МЕРДОВА

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної
дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Рік підготовки:	1-й	1-й
Семестр:	2-й	2-й
Кількість кредитів ЄКТС / годин	3/ 90	
Модулів:	1	
Змістових модулів:	2	
Лекції:	16 годин	4 годин
Семінарські:	24 годин	6 годин
Практичні:	-	-
Самостійна робота:	50 годин	80 годин
Індивідуальні завдання (курсова робота):	курсова робота	
Підсумковий семестровий контроль:	екзамен	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:2	1:5

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: підготовка висококваліфікованих фахівців та фахівчинь правоохоронної діяльності здатних володіти знаннями про конституційно-правові інститути, методи правового регулювання для їх застосування у майбутній практичній діяльності, формування вмій та навичок здійснення правильного тлумачення та реалізації норм конституційного права у практичній діяльності.

Завдання: вивчення теорії конституційного права, принципів і змісту державної політики, принципів і джерел конституційного права; засвоєння предмету «Конституційне право»; зрозуміти необхідність і сутність

державного правового регулювання суспільних відношень, що регулюють сферу становлення незалежної, демократичної, правової держави; навчити навичкам застосування отриманих ними в ході навчання знань в практичній діяльності; висвітлення на лекціях, семінарах (практичних заняттях), консультаціях проблемних і дискусійних питань конституційних правовідносин; підвищення вимог до якості знань слухачів, формування у них уміння самостійно і творчо застосовувати набуті навички для вирішення проблем фахової діяльності.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни є «Теорія держави та права», «Поліцейська деонтологія». Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування такої навчальної дисципліни як «Забезпечення прав людини в діяльності поліції».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання		
	ПРН 3	ПРН 11	ПРН 13
	(шифр прогр. результату з ОПП)		
Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її	+	+	
Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи		+	+
Вміти класифікувати держави відповідно до форм правління, форми устрою та політичного режиму	+	+	+
Вміти надавати характеристику конституційно-правовому статусу органів державної влади	+		+
Знати основні форми безпосередньої демократії (вибори та референдуми)	+	+	

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	разом	у тому числі			разом	у тому числі		
		лек.	сем. роб.	сам. роб.		лек.	сем. роб.	сам. роб.
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика галузі конституційного права								
Тема 1. Предмет, метод, система, наука та джерела конституційного права, конституційно-правові відносини	6	2	2	2	7	2		5
Тема 2. Поняття конституції, її соціальна цінність та сутність, форма і структура, юридичні властивості, завдання й функції	6	2	2	2	7	2		5
Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина, громадянство, права, свободи і обов'язки громадян	6	2	2	2	7		2	5
Тема 4. Форми безпосередньої демократії, вибори, референдуми, їх конституційне закріплення	6	2	2	2	7		2	5
Разом за змістовим модулем 1	24	8	8	8	28	4	4	20
Змістовий модуль 2. Правовий статус державних органів та самоврядних інституцій								
Тема 5. Конституційно-правовий статус парламенту держави	6	2	2	2	5	-	-	5
Тема 6. Президент (голова) держави.	6	2	2	2	5	-	-	5
Тема 7. Конституційно-правовий статус уряду	6	2	2	2	5	-	-	5
Тема 8. Конституційно-правовий статус місцевих органів влади та управління	6	2	4	2	5	-	-	5
Тема 9. Конституційне врегулювання зовнішньої політики	6		2	2	5	-	-	5
Тема 10. Конституційно-правова відповідальність	6		4	2	7	-	2	5
Модульна контрольна робота								
Разом за змістовим модулем 2	36	8	16	12	32	-	2	30
ІНДЗ Курсова робота	30			30	30			30
Усього годин	90	16	24	50	90	4	6	80

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика галузі конституційного права

Тема 1. Предмет, метод, система, наука та джерела конституційного права, конституційно-правові відносини. Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів “конституційне право” і “державне право”. Місце та роль конституційного права в системі права України.

Система галузі конституційного права. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, види та структура. Специфіка конституційно-правових норм.

Джерела галузі конституційного права України. Види джерел та їх юридична природа. Місце Конституції України та конституційних законів у системі джерел галузі конституційного права.

Поняття та види конституційно-правових відносин. Суб’єкти та об’єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти в конституційному праві.

Поняття, предмет та система науки конституційного права.

Конституційне право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Поняття конституції, її соціальна цінність та сутність, форма і структура, юридичні властивості, завдання й функції Визначення конституції та її сутність. Юридична та фактична конституція. Формальна та матеріальна конституція. Конституціоналізм, теоретичне обґрунтування необхідності, предмет та функції конституції. Види конституцій.

Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Установчий характер конституційних положень. Місце конституції в системі національного законодавства.

Історія конституційного розвитку України. Перша конституція Української незалежної держави - Конституція УНР від 29 квітня 1918 р. Конституції України радянського періоду. Основні етапи та напрямки новітньої конституційної реформи в Україні. Особливості прийняття Конституції України 1996 р.

Основні риси та особливості Конституції України 1996 р. Структура Основного Закону нашої держави. Юридичні властивості Конституції України. Правова охорона Конституції України.

Значення Конституції України для розвитку української державності.

Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина, громадянство, права, свободи і обов’язки громадян. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття і види основних прав, свобод та обов’язків людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації і гарантії прав та свобод людини і громадянина. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і

свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Поняття громадянства і належність до громадянства України. Принципи громадянства України. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України.

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Поняття «іноземець» та види іноземців. Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Права, свободи і обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців іноземній державі. Біженці.

Конституційні права, свободи людини і громадянина. Права і свободи людини і громадянина, їх співвідношення. Класифікація конституційних прав і свобод. Права людини і права громадянина. Покоління прав людини. Соціально-економічні і соціально-культурні права. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи.

Конституційні обов'язки громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Обов'язок не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодування завданих збитків. Обов'язок сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей.

Тема 4. Форми безпосередньої демократії, вибори, референдуми, їх конституційне закріплення. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України.

Принципи виборчого права і їх закріплення в Конституції України. Принципи вільних виборів. Загальне, рівне і пряме виборче право. Таємне голосування. Поняття виборчого процесу. Правова регламентація стадій виборчого процесу. Призначення виборів, утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок висування та реєстрація кандидатів у депутати. Агітаційна компанія. Права кандидатів і гарантії діяльності. Порядок проведення голосування, підрахунок голосів і встановлення результатів голосування. Повторне голосування і повторні вибори.

Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація питань організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна та відміна рішень, прийнятих референдумом.

Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

Змістовий модуль 2. Правовий статус державних органів та самоврядних інституцій.

Тема 5. Конституційно-правовий статус парламенту держави. Місце та роль Верховної Ради України в механізмі державної влади. Верховна Рада - єдиний орган законодавчої влади в Україні, парламент України. Парламент та його ознаки. Функції Верховної Ради України.

Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Коаліція депутатських груп та фракцій у Верховній Раді України. Термін повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Поняття статусу народного депутата України. Вільний депутатський мандат, несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності.

Термін повноважень народного депутата України. Дострокове припинення повноважень народного депутата України. Форми діяльності народного депутата України.

Права і обов'язки народного депутата України. Право депутатського запиту.

Організація роботи Верховної Ради України.

Порядок роботи Верховної Ради України. Чергові та позачергові сесії Верховної Ради України. Порядок скликання та проведення сесій Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Голосування в Верховній Раді України.

Законодавчий процес та інші парламентські процедури. Стадії законодавчого процесу. Поняття законодавчої ініціативи. Суб'єкти права законодавчої ініціативи в Верховній Раді України. Попереднє обговорення законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Порядок обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України в ході трьох читань. Прийняття законів. Промульгація законів Президентом України. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради України. Особливості проходження в Верховній Раді України конституційних законів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: порядок призначення, повноваження, акти реагування.

Правовий статус Рахункової палати.

Тема 6. Президент (голова) держави. Поняття глави держави, юридичні форми глави держави. Місце та роль Президента України в механізмі державної влади. Функції Президента України. Порядок обрання Президента України. Законодавство про вибори Президента України.

Термін повноважень Президента України. Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відставка Президента України. Неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою України. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України.

Компетенція Президента України. Конституційні засади взаємовідносин Президента України і Верховної Ради України та його повноваження у сфері законодавчої влади. Конституційні засади взаємовідносин Президента

України з органами виконавчої влади. Повноваження Президента України в області міжнародних відносин, оборони та охорони правопорядку, прав і свобод громадян України.

Акти Президента України. Адміністрація Президента України.

Тема 7. Конституційно - правовий статус уряду. Поняття та зміст виконавчої влади. Місце та роль Кабінету Міністрів України у механізмі державної влади. Поняття уряду держави та його функції.

Склад Кабінету Міністрів України. Порядок формування Кабінету Міністрів. Конституційний порядок призначення на посаду Прем'єр-міністра України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Основні форми роботи Кабінету Міністрів України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Відставка Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України.

Тема 8. Конституційно-правовий статус місцевих органів влади та управління. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування. Основні завдання та функції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України.

Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок формування, структура, функції та повноваження місцевих державних адміністрацій.

Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій.

Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.

Конституційні засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.

Тема 9. Конституційне врегулювання зовнішньої політики. Конституційні принципи зовнішньої політики та державні інтереси країн. Визнання обмежень державного суверенітету і участь у міжнародних союзах. Конституційне розмежування зовнішньополітичних повноважень між федерацією та її суб'єктами. Розподіл зовнішньополітичних повноважень між вищими органами державної влади та управління.

Тема 10. Конституційно-правова відповідальність. Відповідальність в конституційному праві. Суб'єкти та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;

- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання роботи здобувачів/здобувачок вищої освіти здійснюється відповідно до загальноуніверситетської системи оцінювання знань.

Система передбачає:

Форма навчання	Робота на семінарських заняттях	Самостійна робота	Модульний контроль	Екзамен	Разом
денна форма навчання (екзамен)	30	10	20	40	100
заочна форма навчання (екзамен)	20	20	-	60	100

Для переводу оцінок у бали необхідно користуватися формулою:

для денної форми навчання

$$K = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{округлити } (0,6 * \text{кількість групових занять}) * 5} * 30 =$$

для заочної форми навчання

$$K = \frac{\text{сума одержаних оцінок (балів)}}{\text{округлити } (0,6 * \text{кількість групових занять}) * 5} * 20 =$$

Модульна контрольна робота

19-20 балів – «5» відмінно;

15-18 балів – «4» добре;

10-14 балів – «3» задовільно;

0-9 балів – «0» незадовільно.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

- оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

- оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

- оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

- оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Задача: вважається вирішеною і оцінюється:

- оцінка «5» високий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти;

- оцінка «4» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти повністю правильно вирішив/вирішила задачу, надав/надала відповіді на всі поставлені в умовах питання, але не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти чи допустив незначні помилки;

- оцінка «3» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти надав/надала відповіді не на всі поставлені в умовах питання, чи не зробив посиланням на чинні нормативно-правові акти, чи допустив значні помилки;

- оцінка «0» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не правильно вирішив/вирішила задачу.

4. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

- 1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

- 1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

- 1 бал - теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

- 2 бали - грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач повинен аргументовано мотивувати.

При оцінюванні заліку/екзамену на денній формі навчання застосовуються такі критерії:

- **36-40 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

- **28-35 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але

допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

- **20-27 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

- **0-19 балів** – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Критерії оцінювання екзамену (заліку) на заочній формі навчання

50-60 балів – «відмінно» – здобувач та здобувачка вищої освіти повністю виконали завдання та надали вірне розкриття питань.

40-49 балів – «добре» – здобувач та здобувачка вищої освіти виконали завдання та допустили незначні помилки, при розкритті питань, що суттєво не впливають на загальний висновок;

30-39 балів – «задовільно» – здобувач та здобувачка вищої освіти надали ідею розв'язання завдання, але у розрахунках або в юридичних висновках існують значні помилки, при розкритті питань, які приводять до викривлення рішення;

0-29 балів – «незадовільно» – здобувач та здобувачка вищої освіти не можуть виконати завдання або роблять принципові помилки, які викривлюють усе рішення щодо розкриття питань.

Оцінювання курсової роботи

№ п/п	Критерії	Максимальна кількість балів
1	Теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат	5
2	Використання різних методів дослідження при написанні курсової роботи	5
3	Глибока проробка проблеми за матеріалами вітчизняної та зарубіжної літератури і чинним законодавством.	20
4	Самостійний і творчий підхід до аналізу емпіричного матеріалу	5
5	Науковий стиль викладення матеріалу	5
6	Обґрунтованість та вірогідність запропонованих висновків	10
7	Належне оформлення курсової роботи	10

8	Наявність змістовних додатків	10
9	Своєчасність здачі курсової роботи	5
10	Грамотний і аргументований захист курсової роботи перед комісією	20
11	Наявність демонстраційних матеріалів при захисті курсової роботи.	5
	Всього:	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок.
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків.
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу та здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач та здобувачка вищої освіти повинні повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові:

1. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. Київ : Ваіте, 2021. 528 с.

2. Конституційне право України : навч.-метод. посібник / Д. С. Терлецький, М. В. Афанасьєва, Ю. Д. Батан та ін.; за заг. ред. Д. С. Терлецького. Одеса : 2020. 242 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12412> DOI 10.32837/11300.12412

3. Конституційне право України : навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. Київ : ВД «Дакор», 2020. 248 с.

4. Конституційне право України : підручник / Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т.М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.

Допоміжні:

1. Порівняльне правознавство: підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.

2. Конституційне право України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф. / Ф.В. Веніславський. Харків : Право, 2014. 376 с.

3. Нестерович В.Ф. Лобювання в органах судової влади США як феномен американського конституціоналізму. *Судова практика*. 2010. № 9-10. С. 26-35.

4. Нестерович В.Ф. Петиційна форма впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів у США. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 3. С. 96-102.

5. Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2016. 216 с.

Основні нормативні акти:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996.

2. Загальна декларація прав людини 1948 року // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам. Київ. 1996.

3. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 листопада 1950 року [Електронний ресурс] Режим доступу – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 12.07.2023)

4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс] Режим доступу – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 12.07.2023)

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс] Режим доступу – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення 12.07.2023)

6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 12.07.2023)

7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від

14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення 17.07.2023)

8. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 №ВР-1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12> (дата звернення 12.07.2023).

Інтернет-ресурси:

1. http://www.president.gov.ua/	Офіційне інтернет-представництво Президента України
2. http://www.kmu.gov.ua/	Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (Урядовий портал)
3. http://www.ccu.gov.ua/	Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України
4. http://zakon.rada.gov.ua/	Законодавство України на офіційному веб-сайті Верховної Ради України